

YHDYSVALLAT TIENHAARASSA

97

PRESIDENTINVAALEISSA KAMPPAILLAAN KANSALLISESTA
IDENTITEETISTÄ, MAAN SUUNNASTA JA GLOBAALISTA ROOLISTA

Mika Aaltola & Charly Saloniemi-Pasternak

FIIA BRIEFING PAPER 97 • Helmikuu 2012

ULKOPOLIITTINEN INSTITUUTTI
UTRIKESPOLITISKA INSTITUTET
THE FINNISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

YHDYSVALLAT TIENHAARASSA

PRESIDENTINVAALEISSA KAMPPAILLAAN KANSALLISESTA IDENTITEETISTÄ, MAAN SUUNNASTA JA GLOBAALISTA ROOLISTA

Mika Aaltola
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen instituutti

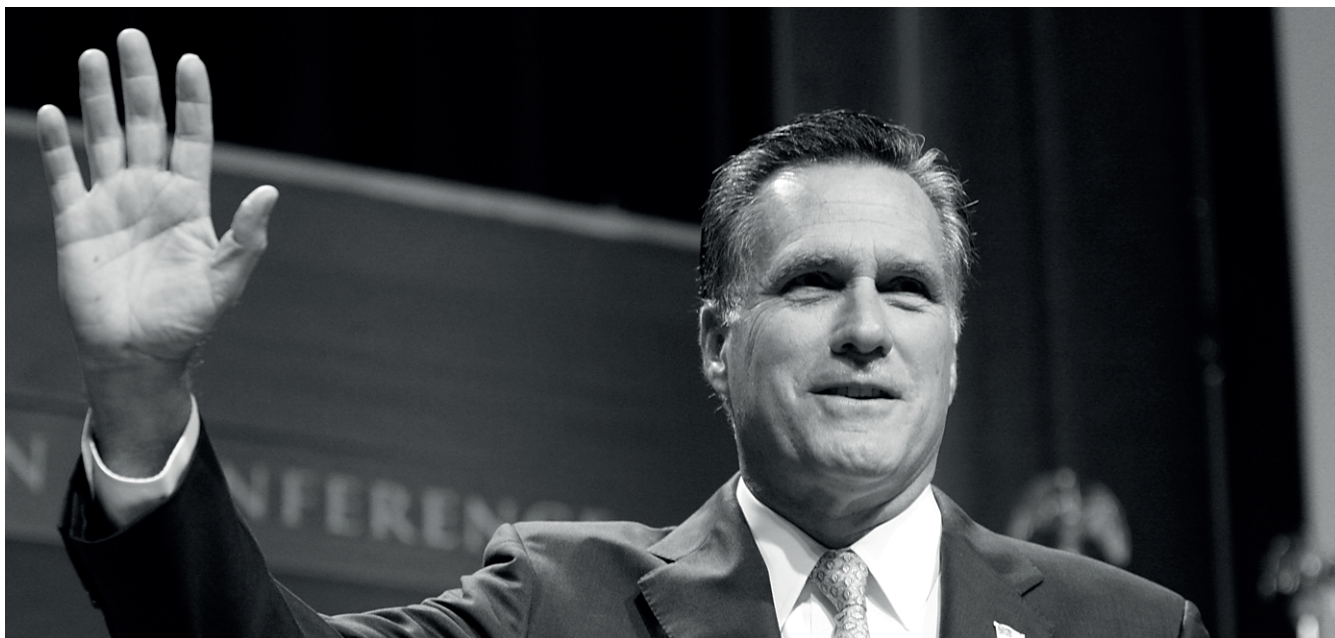
FIIA Briefing Paper 97
Helmikuu 2012

Charly Salenius-Pasternak
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

- Vaikka tämänvuotisten presidentinvaalien päähuomio on taloudessa ja sisäpolitiikassa, näihin kysymyksiin liittyy kamppailu Yhdysvaltojen identiteetistä ja globaalista roolista. Kamppailu maan suunnasta vaikuttaa transatlanttisten kumppanuuksien ja kytkösten kautta myös Euroopan ja Suomen asemaan.
- Yhdysvalloissa on pohdittu maan kansallista identiteettiä myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta. Käytännössä kysymys on siitä, mikä on ainoan suurvallan suhde muuhun maailmaan. Vaihtoehtoisissa näkemyksissä on korostunut eri painotuksilla neljä suhtautumista: liberaali monenvälisyys, Yhdysvaltojen johtava asema, perinteinen eristäytymispolitiikka sekä uuskonservatiivinen arvopolitiikka.
- Presidentti Barack Obaman uudelleenalinnan mahdollisuuksia heikentää häntä kohtaan tunnettu laaja pettymys. Hänen presidenttikauttaan ovat leimanneet lama, poliittisten mielipide-erojen kärjistyminen sekä päätöksenteon halvaantuminen kongressissa.
- Toisaalta Obama on saanut sulkia hattuunsa vetämällä amerikkalaisjoukot Irakista ja antamalla määräyksen Osama Bin Ladeniin kuolemaan johtaneesta operaatiosta. Hän ajoi läpi myös laajamittaisen terveydenhoitouudistuksen, pelasti Yhdysvaltojen autoteollisuuden ja varmisti pankkisektorin toiminnan tukemalla pankkeja vuoden 2009 aikana. Obaman mahdollisuuksia lisää myös pätevän ja karismaattisen vastaehdokkaan puute.

Globaali turvallisuus -tutkimusohjelma
Ulkopoliittinen instituutti

Mitt Romney on ennakkosuosikki republikaanien keskinäisessä mittelössä presidenttiehdokkuudesta. Kuva: Gage Skidmore / Flickr.com.

Tämänvuotisissa presidentinvaaleissa ratkaistaan suuria kysymyksiä Yhdysvaltain politiikan suunnasta. Puolueet ja niiden yhteydessä toimivat kansanliikkeet esittävät jyrkän vastakkaisia näkemyksiä maan tilasta ja tulevaisuuden suunnasta. Vaikka tämänvuotisten presidentinvaalien päähuomio on taloudessa ja sisäpolitiikassa, näihin kysymyksiin liittyy kamppailu Yhdysvaltojen identiteetistä ja globaalista roolista. Tämä debatti on luettavissa sisä-, talous-, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvistä erimielisyyksistä. Kamppailu maan suunnasta vaikuttaa transatlanttisten kumppanuuksien ja kytkösten kautta myös Euroopan ja Suomen asemaan.

Yhdysvalloissa järjestetään liittovaltiotason vaalit kahden vuoden välein ja presidentinvaalit neljän vuoden välein. Vaalikampanjoinnista on kuitenkin tullut jatkuvaa; politiikkaa tehdään tulevia vaaleja silmälläpitäen. Jatkuvassa kampanjoinnissa kärjistetyt vastakohtaisuudet nähdään strategisina etuina, koska ne tekevät vaihtoehdot selviksi. Mediajulkisuus suosii kohuja ja draamaa. Skandaalit sävyttävät ehdokkaiden kannatuksen muutoksia, mutta ne vaikuttavat eri tavoin eri äänestäjäryhmiin. Myös maan väestörakenne muuttuu nopeasti, mikä vaikuttaa vaaleihin sekä suoraan että välillisesti.

Amerikkalainen äänestää usein lompakollaan – niin tälläkin kertaa. Heikko taloustilanne merkitsee usein kannatuksen laskua vallassa oleville. Yhdysvaltain talouden viimeisin nousukausi perustui sekä valtion että yksityisten kuluttajien velalla rahoitettuun

kulutukseen, jota tuki asuntojen hintojen nousu. Vaikka Yhdysvaltain budjetti oli pahasti alijäämäinen, nousukausi legitimoitui harjoitettua politiikkaa. Yhdysvallat on ollut syvässä talouskriisissä koko Obaman presidenttikauden ajan, mikä vaikuttaa presidentinvaaleihin monin tavoin.

Poliittiset leirit syyttävät talouskriisistä toisiaan. Presidentti Barack Obaman hallinto puolustautuu kertomalla perineensä kriisin George W. Bushilta. Republikaanit puolestaan kritisoivat Obaman elvytystoimien lisänneen Yhdysvaltojen valtionvelkaa. Vaalien keskeisiä kysymyksiä ovat veronkorotukset ja tulonsiirto-ohjelmat kuten Obaman terveydenhuoltouudistus.

Talouden lisäksi vaalien kaksi muuta pääteemaa ovat yhteiskunnalliset arvot ja turvallisuuspolitiikka. Perustavat arvokysymykset kytkeytyvät amerikkalaisten huoleen omasta turvallisuudestaan muuttuvassa maailmassa. Yksi tärkein vaaleihin vaikuttava taustatekijä puolestaan on Yhdysvaltain väestörakenteen muutos. Se vaikuttaa arvokeskusteluun: kysymys on siitä, *keiden* arvot itse asiassa nähdään ”amerikkalaisina perusarvoina”.

Yhdysvaltalaisen politiikan sielumaisemaa ei voi täysin ymmärtää ilman vuoden 2001 terrori-iskujen huomioimista. New Yorkiin ja Washingtoniin kohdistuneen hyökkäyksen aiheuttama šokki lisäsi amerikkalaisten pelkoja vierautta kohtaan ja voimisti useiden amerikkalaisten näkemystä ulkomaailman vihamielisyydestä.

Samalla terrori-iskut johtivat laajentuneeseen käsitukseen Yhdysvaltain kansallisesta turvallisuudesta. Maan viralliset turvallisuusstrategiat listasivat jo 1990-luvun lopussa Yhdysvaltain merkittävimmiksi turvallisuusuhkiksi terrorismin, sortuvat valtiot ja ei-valtiollisten toimijoiden käsiin joutuvat joukkotuhoaseet, mutta kansalaisten silmissä uhkina pidettiin lähes yksinomaan muita valtioita. Vuoden 2001 terrori-iskujen myötä myös kansalaisten ymmärrys uhkakuvista muuttui. Ulkoinen turvallisuus liitetään nykyään yhä tiiviimmin sisäiseen turvallisuuteen,

Vaalirahoituksen vapauttaminen lisää suurrikkaiden ja yritysten valtaa

Vuoden 2012 presidentinvaalit eroavat aiemmista vaalirahoituksen sääntelyn suhteen: rahoituslainsäädäntöä on vapautettu. Yritykset, ammattiliitot ja yksityiset ihmiset saavat Yhdysvaltojen korkeimman oikeuden päätöksen¹ perusteella käyttää rajoituksetta varoja niinsanottujen superkomiteoiden (*Super-PAC*) kautta. Näiden komiteoiden tulisi periaatteessa olla itsenäisiä suhteessa puolueisiin ja ehdokkaihin, mutta käytännössä kulisissa tapahtuu paljon koordinaatiota. Korkein oikeus antoi päätöksellään esimerkiksi yrityksille ja ammattiliitoille samat sananvapauteen liittyvät oikeudet, joista kansalaiset nauttivat. Kampanjoiden taloudellinen tukeminen katsotaan osaksi sananvapautta.

Republikaanipuolueen esivaaleihin poliittiset toimintakomiteat ovat syytäneet jo enemmän rahaa kuin itse ehdokkaat. Mitt Romneya tukeva *Restore Our Future* -komitea on käyttänyt Romneyn mainostamiseen tähän mennessä noin yhdeksän miljoonaa dollaria, kun Romneyn oma kampanja on käyttänyt mainosten ostamiseen noin kuusi miljoonaa.

Kokonaisuudessaan poliittisten toimintakomiteoiden panoksen vuoden 2012 presidentin ja kongressin vaaleihin odotetaan nousevan 300–500 miljoonaan dollariin.

1 *Citizens United v. Federal Election Commission*, 2010

ja turvallisuusuhkien koetaan kohdistuvan syväälle yhdysvaltalaiseen yhteiskuntaan. Tämä synnytti laajaa pelkoa, joka edelleenkin vaikuttaa maan politiikkaan. Koska uhkakuvat ovat epämääräisempiä kuin esimerkiksi kylmän sodan aikainen pelko laajamittaisesta ydinsodasta, kansalaisten tunteet ovat helpommin valjastettavissa lähes kaikkiin poliittisiin kampanjoihin.

Väestörakenteen muutos vaikuttaa vaaleihin

Presidentinvaalien asetelmaan vaikuttavat pitkän aikavälin ideologiset muutokset. Yhdysvalloissa on 1980-luvulta lähtien käyty ”kulttuurisotaa” konservatiivisten ja edistysmielisten tahojen kesken. Republikaanipuolueen oikeistokristillinen laita on kasvattanut kannatustaan ja korostanut perinteisten arvojen puolustamista. Kristillisen oikeiston asialistalla ovat olleet näkyvästi esillä muun muassa suhtautuminen kristinuskuun, Raamattuun, aseisiin, seksuaalivähemmistöihin, aborttiin, maahanmuuttoon tai Yhdysvaltain Israelin-suhteisiin.

Uusoikeisto on suhtautunut kriittisesti liberaalien näkemykseen Yhdysvalloista monikulttuurisena yhteiskuntana. Näkemystä on arvosteltu elitistisenä ja ”poliittisesti korrektina”. Vaikka Yhdysvaltain historiankirjoituksessa on korostettu maahanmuuttoa osana maan syntyä ja merkittävänä voimavarana, on siirtolaisuudesta – erityisesti latinalaisesta Amerikasta Yhdysvaltoihin suuntautuvasta siirtolaisuudesta – nyttemmin muodostunut kiistakapula, jonka tiimoilta käydään keskustelua Yhdysvaltain identiteetistä ja arvoista.

Ideologisen keskustelun ja kulttuurisodan taustalla ovat merkittävät väestörakenteelliset muutokset. Valkoista eurooppalaista taustaa edustava väestönosa on jäämässä vähitellen vähemmistöön Yhdysvaltain väestöstä. Vuoden 2010 väestönlaskennan perusteella muista kuin latinotaustaisista valkoisista tulee nuorissa ikäluokissa vähemmistö jo 2020-luvun alkupuolella. Koko väestön tasolla muut kuin latinotaustaiset valkoiset jäävät vähemmistöön 2040-luvun ensimmäisten vuosien aikana. Tämä demografinen muutos tuki Obaman valintaa presidentiksi vuoden 2008 vaaleissa. Sekä ”vanhat” vähemmistöt (erityisesti musta väestönosa) että ”uudet” vähemmistöt (esimerkiksi seksuaalivähemmistöt) kannattivat Obamaa. Obaman oma monikulttuurinen tausta ja globaalimmat näkemykset innostivat uusia

äänestäjiä osallistumaan vaaleihin. Samalla Obamasta itsestään tuli Yhdysvalloissa käynnissä olevan muutoksen henkilöitymä.

Yhdysvaltojen muutos ja sen aiheuttama kipuilu tuki toisaalta myös oikeiston vastareaktiota, valkoisen Amerikan sydänmailla syntyneitä teekutsuliikettä. Liikkeellä on kuitenkin juurensa jo aikaisempien vuosikymmenien yhteiskuntakonflikteissa. Ideologisesti teekutsuliike on noussut republikaanipuolueessa määräävään asemaan; puolue on ominut teekutsuliikkeeltä lähes koko agendan. Pew-tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan republikaanipuolueessa aiemmin vaikuttanut, talouskysymyksiin ja yritystoiminnan rajoitusten vähentämiseen tähtäävä siipi on osittain sulautunut ”arvo-oikeistoon”.

Yhdysvaltain presidentinvaaleissa on käytössä valitsijamiesjärjestelmä, jossa kukin osavaltio saa väestömääräänsä suhteutetun määrän valitsijamiehiä. Lähes kaikissa osavaltioissa eniten ääniä saanut puolue saa taakseen kaikki kyseisen osavaltion valitsijamiehet. Yhteensä valitsijamiehiä valitaan 538. Vuonna 2010 toteutetun väestönlaskennan tulosten seurauksena tiettyjen osavaltioiden painoarvo poikkeaa tämänvuotisissa vaaleissa aiemmasta. Huomattavimpana muutoksena Teksas saa tällä kertaa neljä valitsijamiestä enemmän. Florida saa kaksi valitsijamiestä enemmän, kun taas Ohio ja New York menettävät kumpikin kaksi. Luvut kertovat Yhdysvaltain sisäisestä muuttoliikkeestä, joka suuntautuu pääasiassa etelään ja länteen päin. Aiempien vaalien tulosten perusteella muutosten voi olettaa hyödyttävän republikaaneja, sillä väestö – ja siis valitsijamiesten määrä – on kasvanut ennen kaikkea niissä osavaltioissa, joissa republikaanit ovat yleensä menestyneet hyvin. Asia ei ole kuitenkaan näin yksiselitteinen, sillä muuttoliikkeellä on vaikutuksensa myös puolueiden kannatuslukuihin. Lopulta väestömuutoksista voivat hyötyä niin republikaanit kuin demokraatitkin.

Taluskriisi uhkaa amerikkalaista unelmaa

Obama kampanjoi vuoden 2008 vaaleissa iskusanaan toivo. Tällä viitattiin uuteen kansalliseen konsensukseen ja haluan vastata Yhdysvaltojen keskeisiin haasteisiin esimerkiksi uudistamalla taloutta vihreämmäksi, toteuttamalla laaja terveystuudistus sekä uudistamalla maahanmuuttopolitiikka. Samaan aikaan maa syöksyi kuitenkin pahaan taluskriisiin,

joka laskee mielialoja, eikä Obaman saavutusten ole koettu vastaavan häneen asetettuja odotuksia. Mielipidetiedustelujen mukaan alle 30 prosenttia yhdysvaltalaisista uskoo, että maa on menossa oikeaan suuntaan, kun noin 65 prosenttia on sitä mieltä, että ollaan väärillä raiteilla.

Globaalin aikakauden taloudelliset ja poliittiset kasvukivut ja tunne Yhdysvaltojen alamäestä herättävät yhdysvaltalaisissa huolta. Nämä huolet olivat osittain synnyttämässä teekutsuliikettä, jolla oli merkittävä vaikutus vuoden 2010 välivaaleihin.

Vuonna 2011 syntynyt Occupy-liike ammentaa osittain samoista huolista, mutta sen keskeisenä sanomana ovat vaatimukset oikeudenmukaisemmasta tulonjaosta sekä rahavallan rajoittamisesta. Liike pyrkii vastaamaan globaalien markkinoiden haasteeseen kehittämällä malleja globaalista suorasta demokratiasta.

Sekä teekutsuliike että Occupy-liike ovat onnistuneet mobilisoimaan taluskriisin turhauttamia kansalaisia, ja poliitikot ovat pyrkineet hyötymään tästä. Barack Obaman kannalta Occupy-liike nousi otolliseen aikaan. Istuva presidentti onkin ottanut liikkeen teemoja omikseen. Hän on pitänyt sarjan puheita, joissa korostuu huoli tuloerojen kasvusta ja vallitsevan verotusjärjestelmän epäoikeudenmukaisuudesta. Obaman maltillinen populismi onkin hieman nostanut hänen kannatustaan.

Obaman vaalikampanja näyttää tällä kertaa korostavan toivon sijasta taloudellista oikeudenmukaisuutta. Obama on huomauttanut rikkaiden rikastuneen myös taloudellisen laman oloissa ja vaatinut kireämpää verotusta rikkaimmalle väestöosalle. Taustalla on huoli siitä, että yhdysvaltalaisen tärkeänä pitämä sosiaalinen liikkuvuus on tullut yhä vaikeammaksi. Amerikkalainen unelma – kyky nousta yhteiskuntaluokasta toiseen – on tutkimusten valossa vaarassa joutua historian romukoppaan; vuoden 2010 OECD:n raportin mukaan liikkuvuus taloudellisten yhteiskuntaluokkien välillä on Yhdysvalloissa huomattavasti vähäisempää kuin suurimmassa osassa Länsi-Eurooppaa¹. Äänestäjien kiinnostusta tulonjakokysymyksiin lisäävät Yhdysvalloissa vallitseva suhteellisen korkea työttömyys sekä asuntojen hintojen romahtaminen. Monet tuntevat pelkoa siitä,

1 <http://www.oecd.org/dataoecd/2/7/45002641.pdf>

että mahdollinen republikaanien voitto merkitsisi paluuta talouslamaa edeltäneeseen politiikkaan, joka mittavine veronleikkauksineen suurensi entisestään kuilua rikkaiden ja muiden välillä ja osaltaan vaikutti budjettivajeen kasvuun.

Republikaaniehdokkaat ovat väittäneet Obaman tuoneen Yhdysvaltoihin eurooppalaistyyllisen ”sosialismin”. Esimerkiksi Mitt Romney on sanonut Obaman yrittävän tuoda eurooppalaista mallia Yhdysvaltoihin ja lisännyt, ettei eurooppalainen malli näytä toimivan edes Euroopassa. ”Sosialismilla” tarkoitetaan tämän päivän Yhdysvalloissa vapauksien rajoittamista, liittovaltion velvollisuuksien kasvattamista sekä valtiollista holhousta ylipäänsä. Esimerkiksi Obaman terveydenhuolto uudistuksen on kritisoitu vähentäneen kansalaisten vapautta suhteessa viranomaisiin.

Republikaanit korostavat yrittämisen vapautta ja yksityisen yritteliäisyyden työllistävää vaikutusta. Korkean valtionvelan katsotaan olevan seurausta liittovaltion liiallisesta roolista. Veronkorotukset ovat republikaanien silmissä väärään suuntaan vievää politiikkaa, joka tyrehdyttää amerikkalaisen unelman ja yritteliäisyyden. Minkäänlaiset veronkorotukset eivät ole hyväksyttävissä republikaanien ehdokkaille; heidän tavoitteenaan on valtiokoneiston pienentäminen.

Yhdysvallat yksin vai yhdessä muun maailman kanssa?

Yhdysvalloissa on pohdittu maan kansallista identiteettiä myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta. Käytännössä kysymys on siitä, mikä on ainoan suurvallan suhde muuhun maailmaan. Vaihtoehtoisissa näkemyksissä on korostunut eri painotuksilla neljä suhtautumista: liberaali monenvälisyys, Yhdysvaltojen johtava asema, perinteinen eristäytymispolitiikka sekä uuskonservatiivinen arvopolitiikka.

(1) Liberaali monenvälisyys korostaa Yhdysvaltojen tarvetta saada politiikkansa tueksi mahdollisimman laaja joukko toimijoita tärkeistä valtioista ja kansainvälisistä järjestöistä. Barack Obama on korostanut globaalia visiota Yhdysvalloista, jossa monenvälisyys ja keskinäisriippuvuus koetaan voimavaroiksi. Yhdysvaltojen tulee ohjata ja luoda kansainvälisiä instituutiota omien tavoitteidensa ajamiseksi. Eriytyisesti Obama tulee korostamaan meriittejään tässä

suhteessa. Libyan operaatio, jossa Yhdysvallat antoi taustatukea lähimmille liittolaisilleen, on esimerkiksi ”vastuullisemmasta” tavasta toteuttaa Yhdysvaltojen intressejä. Obama korostaa saavutuksenaan myös Irakin kiistellyn sodan päättämistä. Liberaali monenvälisyys ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että Yhdysvallat toimii tarpeen vaatiessa yksin ilman kansainvälistä yhteistyötä. Isku Osama bin Ladenia vastaan on esimerkki tästä.

(2) Näkemys siitä, että Yhdysvalloilla oli oltava maailmassa johtava rooli, korostui Bushin kaudella ns. ”halukkaiden koalitioina”. Näiden kautta Yhdysvaltojen koettiin saavan aikaan enemmän kuin monenkeskisten instituutioiden ja laajojen liittokuntien kautta. YK:ta pidettiin hyödyttömänä keskustelukerhona – republikaanit ovat yleensäkin suhtautuneet YK:hon hyvin kriittisesti kahden viime vuosikymmenen aikana. Republikaaneille Yhdysvaltojen ylivertainen suurvalta-asema on keskeinen opinkappale. Se korostuu esimerkiksi vahvana tukena maan asevoimille. Sotilasbudjetti nähdään pyhänä asiana, ja etenkin republikaanipuolueen edustajat ovat kritisoineet esitettyjä leikkauksia puolustusministeriön budjettiin. Monet republikaanien ehdokkaista ovat valmiit yksipuolisiin operaatioihin; Iranin pommittamista sen ydinohjelman estämiseksi kannattivat varauksetta lähes kaikki ehdokkaat Ron Paulia lukuun ottamatta. Joidenkin ehdokkaiden rajut kannat sotilaallisten toimien ensisijaisuudesta pitää kuitenkin nähdä äänestäjille suunnattuina viesteinä, joilla pyritään tuomaan esiin omaa tulkintaa maailman todellisuudesta ja uhkakuusta. Presidentin virassa kohdattava todellisuus saa poliitikot usein loiventamaan jyrkimpiä ulkopoliittisia näkemyksiään.

(3) Kolmantena vaihtoehtona on eristäytymispolitiikka. Tämän katsantokannan edustajat kokevat kasvavan keskinäisen riippuvuuden haitallisena. Johtajuusaseman taas pelätään herkästi johtavan kalliiseen seikkailupolitiikkaan. Tätä lähestymistapaa edustaa puhtaimmillaan republikaaniehdokas Ron Paul, joka kannattaa Yhdysvaltojen sotilastukikoh-tien vähentämistä ja luopumista resursseja vaativista sodista. Samalla hän korostaa liittovaltion supistamista ja yksilönvapauksien lisäämistä. Hänen vankin tukijoukkonsa koostuu pääosin 18–34-vuotiaista miehistä, joille Paulin mustavalkoiset näkemykset ja yksinkertaiset ratkaisut ongelmiin ovat tervetullut vaihtoehto monimutkaisuuden ja nyansoidumpiin politiikan vaihtoehtoihin.

Taluskriisi on varjostanut Barack Obaman presidenttikautta. Kuva: Pete Souza / White House Photo.

(4) Neljäntenä näkökulmana on vahva usko Yhdysvaltojen erityisrooliin suhteessa muuhun maailmaan. Yhdysvaltojen koetaan edustavan vapautta ja muita keskeisiä arvoja, joiden suhteen ei haluta tehdä kompromisseja. Tämä kompromissihaluttomuus heijastuu sekä sisä- että ulkopoliittikkaan. Esimerkiksi teekutsuliikkeen tukema ehdokas Rick Santorum ja osittain myös Newt Gingrich korostavat Yhdysvaltojen olevan valittu kansa, jolla on erityinen velvollisuus levittää omia arvojaan. Keskeiseksi koetaan myös varaukseton tuki Israelille – erityissuhde Israeliin on osaltaan myös sisäpolitiikkaa, koska siinä korostuvat kristillisen oikeiston arvot.

Ulkopoliitikassa Barack Obaman presidenttikausi on johtanut osittaiseen paluuseen 1990-luvun monenvälisyyteen. Sotilaallisesti ja turvallisuuspoliittisesti Yhdysvaltojen painopiste on siirtynyt tyynenmeren alueelle, ja suhde Eurooppaan on muuttumassa. Eurooppa on kuitenkin Yhdysvalloille ideologisesti läheisin kumppani, minkä lisäksi Eurooppa ja Yhdysvallat kamppailevat samankaltaisten taloudellisten ongelmien kanssa. Tämän vuoksi myös transatlanttisen suhteen merkitystä alleviivataan jatkuvasti Obaman hallinnon edustajien puheissa.

Voimakkaan ideologisen politiikan sijasta Obama on edustanut maltillista realismia ja korostanut vuoropuhelua islamilaisen maailman kanssa. Viholliset nähdään rationaalisina toimijoina, joihin voidaan vaikuttaa keppi- ja porkkanapolitiikalla. Edeltävän George W. Bushin hallinnon projekteista Obama

jatko ja vahvasti merkittävästi panostusta Afganistanin sotaan. Obama jatkoi myös kamppailua Al-Qaidaa vastaan ja teki päätöksen operaatiosta, joka johti Osama bin Ladenin surmaamiseen Pakistanissa. Tämä vahvasti mielikuvaa vuoden 2001 terroriskuista alkaneen ajanjakson päättymisestä ja lisäsi väliaikaisesti Obaman kannatusta. Obama näyttäytyi pätevänä ja määrätietoisena johtajana, joka onnistui siinä missä Bush oli epäonnistunut. Obama onkin vaaleissa hyvin vahvoilla ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Vaalikampanjassaan hänen on kuitenkin viestittävä äänestäjille, että myös hän näkee Yhdysvaltojen ainutlaatuisuuden ja siihen liittyvän lähes messiaanisen vastuun johtaa maailma parempaan tulevaisuuteen.

Republikaaniehdokkaat ovat jyrkempiä näkemyksissään Yhdysvaltojen vihollisista. Heidän mukaansa Yhdysvalloilla on vastustajia, jotka vihaavat Yhdysvaltoja ja amerikkalaista elämäntapaa ja joihin tulee suhtautua epäillen. Tämän lisäksi Yhdysvallat nähdään ainutlaatuisena toimijana, jonka ”ei tarvitse hyväksyä mitään rajoituksia”, kuten Mitt Romney asian ilmaisi. Obamaa kritisoidaan asevoimien supistuksista, joiden nähdään vaarantavan amerikkalaisten turvallisuuden. Yhdysvaltojen voiman nähdään perustuvan vahvaan ja tehokkaaseen aseistukseen. Yhdysvaltojen ei haluta tuudittautuvan uskoon, että sen viholliset olisivat kaikonneet Osama bin Ladenin surman myötä. Asevoimien käyttö nähdään luonnollisena joskin pääosin ei-toivottavana ulkopoliittikan työkaluna, jolla torjutaan maata uhkaavia uhkia.

Uudet uhat ovat kuitenkin usein luonteeltaan ei-sotilaallisia: ne kumpuavat globalisaation ja vapaakaupan aiheuttamista haasteista taloudelle ja työllisyydelle, ympäristön muutoksesta tai pienistä ei-valtiollisista ryhmittymistä. Näihin uhkiin ja haasteisiin vastaaminen on huomattavasti monimutkaisempaa kuin aseelliseen uhkaan. Aseellisen voiman merkityksen korostaminen äänestäjille on kuitenkin helpompaa. Kuka republikaanien presidenttiehdokas sitten lopulta onkaan, hän tulee varmasti hyökkäämään Obaman uutta *Priorities for 21st Century Defense* -strategia-asiakirjaa vastaan. Republikaanit väittävät Obaman strategian tekevän Yhdysvalloista hampaattoman ja yhdysvaltalaisten elämästä turvattomampaa.

Obaman asento kampanjan lähtötelineissä

Istuvalla presidentillä ja häntä haastamaan pyrkivillä republikaaniehdokkailla on kaikilla omat taakkansa kannettavana. Toisin kuin neljä vuotta sitten, Barack Obamalla on nyt hyvin julkinen poliittinen saavutusten ja painolastien lista.

Obaman mahdollisuuksia heikentää häntä kohtaan tunnettu laaja pettymys. Hän onnistui nostattamaan vuoden 2008 vaaleissa suurta toivoa paremmasta huomisesta. Poliitiikan tekemisen tavan piti muuttua. Obaman edistyksellinen visio sai ihmisiä liikkeelle. Hän innosti uurnille uusia äänestäjiä ja vähemmistöjä. Hänen kampanjansa vetosi vahvasti tunteisiin, ja viestiä tehosti Obaman oma ainutlaatuinen tausta. Hänen presidenttikauttaan ovat kuitenkin leimanneet lama, poliittisten mielipide-erojen kärjistyminen sekä päätöksenteon halvaantuminen kongressissa. Tutkimusten perusteella Yhdysvaltain politiikka ei ole koskaan ollut yhtä polarisoitunut; jokainen asia nähdään nollasummapelinä, jossa toisen osapuolen voitto nähdään häviönä itselle – win-win-tilanteet tuntuvat olevan harvassa.

Toisaalta Obama on saanut sulkia hattuunsa vetämällä amerikkalaisjoukot Irakista ja antamalla määräyksen Osama Bin Ladeniin kuolemaan johtaneesta operaatiosta. Hän myös ajoi läpi laajamittaisen terveydenhoitoudistuksen, pelasti Yhdysvaltojen autoteollisuuden ja varmisti pankkisektorin toiminnan tukemalla pankkeja vuoden 2009 aikana. Viime kuukausien aikana myös maan työttömyysluvut ovat parantuneet ja ovat nyt samalla tasolla kuin keväällä 2009, Obaman presidenttikauden alussa.

Obaman mahdollisuuksia lisää pätevän ja karismaattisen vastaehdokkaan puute. Republikaanipuolueen kärkinimi Mitt Romney ei innosta republikaanien ydinjoukkoa, ja muut potentiaaliset ehdokkaat Newt Gingrich ja Rick Santorum saattavat olla liian oikeistolaisia äänestäjien valtavirralla. Yhdysvallat on muuttunut monella tavalla Obaman ensimmäisen presidenttikauden aikana. Obaman suurin haaste on vakuuttaa äänestäjät siitä, että hänen tulevaisuuden visionsa on maan kannalta parempi kuin republikaanipuolueen nostalginen visio.

Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4
FI-00160 Helsinki
tel. +358 9 432 7000
fax. +358 9 432 7799
www.fiia.fi

ISBN 978-951-769-332-5

ISSN 1795-8059

Kansikuva: Jeff Attaway / Flickr.com

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.